

פרי קודש היולאים

לעילוי נשמת
צאצאי רבינו הגה"ק זצ"ל
הר"ר אברהם יוחנן ז"ל בן
הג"ר בנימין זאב קרויס
חוג' [בת דודן] מרת יוטא
ע"ה בת הג"ר שלמה הירש.
מרת יוטל רייזל בת הג"ר
בנימין זאב וילדיה. נעקד"ה
ביום י' תמוז תש"ד הי"ד
תנצב"ה

פר' חוקת תשפ"ב

מתורתו ומורשתו של רבינו הגה"ק היולל זצ"ל
אברק"ק סארעגען זי"ע

בס"ד, גליון מס' 18

פר' חוקת

ביאור חטא מי מריבה

המן הסלע הזה נוציא לכם מים

(במדבר כ' י')

ונראה לבאר על פי מה ששמעתי בשם מהר"ש מאוסטרופולי זצ"ל על הפסוק "ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם, כי המרו את רוחו ויבטא בשפתיו" (תהילים ק"ו ל"ב-ל"ג), והיינו שמכיון שכעס משה כדכתיב "ויקציפו על מי מריבה" נסתלקה ממנו רוח הקודש וזהו "וירע למשה בעבורם", וזהו "כי המרו את רוחו" והיינו כמו "ואם המר ימיר" (ויקרא כ"ז י') שהחליפו את רוחו מרוח הקודש לרוח אחרת, "ויבטא בשפתיו" שוב לא היתה שכינה מדברת מתוך גרונו, עכת"ד.

ולפי זה אפשר לפרש דטעם רבינו חננאל והרמב"ם אחד הוא, דמכיון שכעס משה נסתלקה השכינה המדברת מתוך גרונו, ועל כן אמר "המן הסלע הזה נוציא לכם מים" והיינו האיך אוכל בדיבורי להוציא מים מן הסלע אם אין רוח הקודש בפי. (ח"ב עמ' ע"ח)

עיינ בפי' הרמב"ן שהאריך לדבר מה הי' החטא במי מריבה, וכתב בשם הרמב"ם שהחטא הי' מה שכעס משה והקשה על זה, ולבסוף מסיק כדברי רבינו חננאל שהחטא הי' מה שאמרו משה ואהרן "נוציא לכם מים" ולא אמרו שהשי"ת יוציא, וזהו שאמר הכתוב "יען לא האמתתם בי להקדישני", עיי"ש.

והנה לכאורה גם זה צריך ביאור, שהרי הרבה פעמים דיבר משה בשם עצמו ולא אמר בשם ד', כי הוא השליח של הקב"ה ושכינה מדברת מתוך גרונו, וגם במלאכים מצינו כן שאומרים ועושים דברים בשם עצמם ואף שלא אמרו בשם ד' הרי הם שלוחיו, וכן אמרו חז"ל (שקלים ז' ע"ב, יבמות צ"ו ע"ב) "וכי כל דיבור ודיבור שהי' יהושע יושב ודורש הי' אומר כך אמר משה, אלא יהושע יושב ודורש ויודעין הכל שהתורה של משה היא". ומה היא אם כן התביעה על משה רבינו ע"ה.

בזכות השלום נוצחים בני ישראל במלחמות

וישמע הפנעני מלך ערד ישב הנגב פי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וגו'

(במדבר כ"א א')

כך הלך אצל חבירו וגם לו אמר כן וכשמצאו זה את זה עשו שלום ביניהם, עיי"ש. ולכן היו ענני הכבוד בזכותו (כדאיחא בתענית ט' ע"א), לפי שגם הענן הי' משווה ההרים והבקעות לפני בני ישראל במדבר (תנחומא פר' בשלח ג').

והנה אמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א) שבזכות השלום יוצאים למלחמה ונוצחים. ולכן מכיון שמת אהרן ונסתלקו ענני הכבוד סבר עמלק שכבר אין ביניהם מידת השלום אשר בזכותה יוצאין למלחמה ונוצחים, ולפיכך בא להילחם עמם¹. (ח"ב עמ' פ"ב)

אמרו חז"ל (ראש השנה ג' ע"א) "מה שמועה שמע, שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכסבור ניתנה רשות להלחם בישראל". ויש לדקדק מה הי' במיתת אהרן ובהסתלקות ענני כבוד שמפני זה הי' עמלק סבור שניתנה רשות להלחם בישראל.

ונראה לתרץ דהנה אהרן הכהן הי' משכין שלום בישראל בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו, שהי' משווה הדברים שביניהם וכמו שאמרו חז"ל (אבות דרבי נתן פרק י"ב משנה ג') שכששנים עשו מריבה זה עם זה הלך אצל זה ואמר לו כמה מצטער חברך על הריב אתך ואחר

השי"ת חס על כבודו של משה ומשה חס על כבודו של הקב"ה

עשה לך שרף ושים אתו על נס וגו'

(במדבר כ"א ח')

כי כן הי' מעשה הנחש הקדמוני שאמר לחוה "כי יודע אלקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם וגו'" (בראשית ג' ה'), ואת ה"שרפים" על שדברו במשה, כי אמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"י) "ולחישתן לחישת שרף".

הנה בני ישראל חטאו במה שדברו בד' ובמשה וכפי שהתוודו ואמרו "חטאנו כי דברנו בד' ובך וגו'" (לעיל פס' ז'), ולכן שלח ד' בהם את "הנחשים השרפים" (לעיל פסוק ו'), את ה"נחשים" על שדברו בד',

¹ אבל לא הועיל לו, כי ענני הכבוד חזרו בזכות משה וכדברי חז"ל (תענית ט' ע"א), והיינו שגם אחר מיתת אהרן היתה מידת השלום בבני ישראל בזכותו של משה.

ולכן אמר הקב"ה למשה "עשה לך שרף", "שרף" דייקא, כי הוא חס על כבודו של משה יותר מעל כבוד עצמו (עיי'ן זוה"ק סוף פר' בהעלותך דף קנ"ו ע"ב ומדרש תנחומא פר' תולדות י"ב), אך משה רבינו ע"ה חס על כבוד

ד' יותר מאשר על כבוד עצמו, ולכן נאמר "ויעש משה נחש וגו'", "נחש" דייקא וכנ"ל שהוא כנגד העונש על שחטאו בדיבור על ד' כמעשה הנחש, וקינא לכבוד שמים.

(ח"ב עמ' פ"ג)

נא להתפלל לרפואת נכד רבינו הגה"ק זי"ע
הנה"ח ר' הילל דב בן חנה דבורה (גניץ) בתוך שאר חולי ישראל
מו"ל הספה"ק "קודש הילולים"

דברי התענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבנו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, מח"ס "דברי התענוגים"
חותנו של רבינו הגה"ק הילל הזקן אב"ד אייבשיץ זצ"ל

ביאור בסוגיא של לקיחת אבני אפוד ופרה אדומה מדמא בן נתינה
דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה
(במדבר י"ט ב')

משמע בירושלמי דפאה, דמייתי האי עובדא דדמא בן נתינא גבי פעם אחת אבדה ישפה מבנימין. וקשה, איך ביקשו לקנות אבני מילואים מעכו"ם, והא 'אבני מילואים' כתיב, בוי"ו, ויש לדרוש 'בני ישראל ויקחו' ולא עכו"ם, עכ"ד התוס'.

ולולי דמסתפינא היה נראה לי לומר בפשיטות לקיים פירוש רש"י זצ"ל. כי על שיטת התוס' קשה, אם המעשה היה באבני מילואים, מה היתה הוי אמינא לומר 'אבני שוהם' הפסיק הענין, הלוא זה המעשה היה באבני מילואים. אלא אם נדחוק לתרין, דהמתרין סבר ד'אבני שוהם' הפסיק הענין גם לגבי אבני המילואים.

ומה שהקשו תוס' על רש"י, נמי יש לתרין בעז"ה. שכוונת רש"י לא היתה שהוי"ו של 'אבני מילואים' מחברת גם את 'אבני שוהם' לתחילת הפרשה, אחרי שכבר הפסיקם. אלא כוונת הגמרא, היות ובפרשת תצוה כתיב (שמות כח ד), 'ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד' וגו', שעשיית החושן הזכרה קודם לעשיית האפוד. וא"כ מדוע בפר' תרומה הזכירו 'אבני שוהם' של האפוד, קודם ל'אבני מילואים'. וצריך לומר, שלא היפך הכתוב את הסדר אלא כדי להורות ש'אבני שוהם' מחוברים לתחילת הפרשה. שכיון שציווי עשיית החושן קודם לאפוד, על כן הוי"ו שנכתבה לגבי 'אבני מילואים' של החושן, "הדר ערביה" וחיבר את 'אבני שוהם' לתחילת הפרשה. וכאילו נכתב, 'אבני שוהם'.

ומסיק הש"ס, ועוד קתי סיפא, לשנה אחרת נולדה לו פרה אדומה בעדרו, נכנסו חכמי ישראל אצלו. אמר להם, יודע אני בכס שאם אני מבקש מכם כל מומן שבעולם, אתם נותנין לי, עכשיו איני מבקש מכם אלא אותו מומן שהפסדתי בשביל אבא [וקשה, איך ביקשו לקנות פרה אדומה מעכו"ם]. ומתריך הש"ס, התם על ידי תגרי ישראל זבון [פירש רש"י, סרסור ישראל לקחה משלו מן העובד כוכבים לעצמו, וחזר ומכרה לציבור, עכ"ל. ובפשטות קאי התירוץ גם על אבני האפוד שבקשו לקנות ממונא].

(דברי התענוגים פר' תרומה אות קעה)

איתא במסכת עבודה זרה (דף כג.), דתנן גבי פרת חטאת [היינו פרה אדומה], רבי אליעזר אומר, אינה נקחת מן העובדי כוכבים, וחכמים מתירין וכו'. מאי טעמא דרבי אליעזר, דכתיב 'דבר אל בני ישראל ויקחו', בני ישראל יקחו ואין העובדי כוכבים יקחו. אלא מעתה 'דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה' (שמות כה ב), הכי נמי דבני ישראל יקחו ואין העובדי כוכבים יקחו וכו', והאמר רב יהודה אמר שמואל, שאלו את רבי אליעזר, עד היכן כיבוד אב ואם. אמר להם, צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון, ודמא בן נתינה שמו. פעם אחת בקשו ממנו אבנים לאפוד בששים רבוא שטר, רב כהנא מתני בשמונים רבוא, והיו מפתחות מונחות תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו וכו' [- ואם הכתוב 'דבר אל בני ישראל ויקחו' ממעט לקיחה מעכו"ם לצרכי ביהמ"ק, איך ביקשו לקנות אבני אפוד מעכו"ם].

וקא סלקא דעתך דהש"ס לתרין, 'אבני שוהם' הפסיק הענין. וקפריך, והא 'אבני מילואים' כתיב, הדר ערביה.

ובביאור התירוץ והפירכא שעליו, נחלקו רש"י והתוספות. רש"י מפרש, שחכמים בקשו מדמא בן נתינה אבנים לאפוד, דהיינו שתי אבני השוהם שהיו על כתפות האפוד. וכיון שכל הדברים הנצרכים למשכן, 'זהב וכסף ונחשת ותכלת וארגמן' וגו', הוזכרו בוא"ו החיבור, ואילו 'אבני שוהם' לא כתובים עם וא"ו החיבור, לכן המיעוט שבתחילת פרשת תרומה, 'דבר אל בני ישראל ויקחו' לא נאמר לגביהם. ואת כל הדברים המנויים שם, 'זהב וכסף' וכו', אסור לקחת מעכו"ם, אבל 'אבני שוהם' מותר. ועל זה הקשו בגמ', שמה שכתוב אחר כך 'אבני מילואים' חזר ועירב את כל הדברים המנויים שם, כולל את אבני השוהם.

והתוספות (שם ד"ה ואבני מילואים) הקשו על פירוש רש"י, וכי מאחר שהוזכרו 'אבני מילואים' בוא"ו, האם עי"ז יתחברו גם 'אבני שוהם' לתחילת הפרשה.

לכך פירשו התוס', דהמעשה של דמא בן נתינא לא היה באבני שוהם, אלא באבני המילואים של החושן. ואע"ג דאמר בגמרא, בקשו ממנו אבנים לאפוד, יש לומר, כיון שחושן מחובר לאפוד נקרא אפוד. וכן

לקבלת הגליון בעז"ה מידי שבוע, וכן לקבלת גליונות קודמים

נא לשלוח בקשה לכתובת: info@Kodesh-Hilulim.com

כמו"כ כל מי שיכול להעשיר ברעיונות ומאמרים וכדו' למטרות הגליון נא לשלוח לכתובת הנ"ל.